

AMNESTY INTERNATIONAL NEDERLAND

Februari 2026

VERBOD OP GEZICHTSBEDEKKENDE KLEDING BIJ DEMONSTRATIES - REACTIE AMNESTY INTERNATIONAL NEDERLAND -

Amnesty International Nederland maakt graag gebruik van de mogelijkheid om te reageren op het wetsvoorstel tot wijziging van de Wet openbare manifestaties (Wom). Dit wetsvoorstel maakt het strafbaar om gezichtsbedekkende kleding te dragen bij demonstraties.

In het kort maken wij ons zorgen over de impact die dit voorstel heeft op de fundamentele rechten en vrijheden van burgers, waaronder het recht op privacy, de demonstratievrijheid en de vrijheid van meningsuiting. De grootste impact heeft dit voorstel op het recht op anonieme deelname aan protest.

Het wetsvoorstel druist in tegen belangrijke mensenrechtelijke normen en is bovendien niet noodzakelijk: ook nu al hebben burgemeesters de bevoegdheid om, indien dat gezien de omstandigheden van een specifieke demonstratie noodzakelijk wordt geacht, gezichtsbedekkende kleding te verbieden. Een algeheel verbod op het anoniem deelnemen aan protest schiet zijn doel voorbij.

Hieronder lichten we deze punten verder toe.

1. WAT REGELT HET WETSVOORSTEL

Het wetsvoorstel voorziet in aanpassing van de Wet openbare manifestaties (Wom). Aan het bestaande artikel 11, waarin staat dat overtreding van de Wom gestraft wordt met “hechtenis van ten hoogste twee maanden of geldboete van de tweede categorie”, wordt een nieuwe strafbare gedraging toegevoegd:

c. het tijdens of onmiddellijk volgend op een betoging dragen van kleding die het gezicht geheel bedekt of zodanig bedekt dat alleen de ogen onbedekt zijn, dan wel onherkenbaar maakt, tenzij die kleding noodzakelijk is ter bescherming van de veiligheid van een of meer personen of andere zwaarwegende belangen van persoonlijke aard.

Met dit wetsvoorstel wordt de aanval geopend op het anoniem demonstreren. Het belang van de privacy van activisten in andere landen die kritisch zijn op hun regering, wordt maar zelden bevraagd. Maar zodra het om de privacy van Nederlandse demonstranten gaat, lijkt deze noodzaak minder evident. Onterecht. Want de demonstratievrijheid behelst ook het recht om in anonimiteit te kunnen demonstreren, sterker nog: het is een essentieel onderdeel van dit mensenrecht.¹

2. HET BELANG VAN ANONIEM DEMONSTREREN

Het demonstratierecht, de vrijheid van meningsuiting en het recht op privacy zijn essentieel voor een vrije samenleving. Ze vormen de pilaren voor een vrije en veilige maatschappelijke ruimte, waarin iedere Nederlandse burger mee kan doen aan het maatschappelijke debat. Deze rechten houden onze democratie gezond.

¹ VN Mensenrechtencomité, Algemeen Commentaar 37 (2020) over het recht op vreedzame vergadering (artikel 21), 17 sept 2020, CCPR/C/GC/37, par. 60 en Rapport WODC, *Het recht om te demonstreren in een democratische rechtsstaat*, 31 oktober 2025, p. 46-47.

Niemand ontkent het belang van het demonstratierecht. En toch staat het wereldwijd onder druk.² Ook in Nederland worden vreedzame demonstranten (onterecht) weggezet als een probleem. De overheid ziet vreedzame demonstranten regelmatig als risico's in plaats van bezorgde burgers die zich organiseren en hun mening uiten. De politie monitort hen door middel van onrechtmatige controles en geavanceerde camera's en zoekt hen thuis op.³ Politici en media zetten vreedzame demonstranten weg als 'relschoppers' die 'misbruik' maken van het demonstratierecht.⁴

Met dit wetsvoorstel wordt een nieuwe stap gezet in het verder stigmatiseren en problematiseren van de mensen die met betrokkenheid en inzet hun nek uitsteken voor een betere samenleving. De veronderstelling is dat het dragen van gezichtsbedekking negatief bijdraagt aan de veiligheidsbeleving van personen die met het protest in aanraking komen, de communicatie bemoeilijkt en bijdraagt aan een bedreigende sfeer en escalatie van de demonstratie. Daarmee lijkt te worden gesuggereerd dat demonstranten die gezichtsbedekking dragen per definitie kwaadwillend zijn.

De overheid moet er juist van uit gaan dat demonstranten vreedzaam zijn, en demonstraties niet onmiddellijk in verband brengen met geweld of als bedreiging voor de openbare orde zien.⁵ Dat een demonstrant gezichtsbedekking draagt mag niet beschouwd worden als een aanwijzing voor de intentie om geweld te plegen.⁶

Gezichtsbedekking kan demonstranten juist de veiligheid bieden die zij nodig hebben om hun grondrecht uit te oefenen.

Er zijn namelijk tal van redenen om anoniem te willen zijn tijdens een demonstratie: een demonstrant wil werk en activisme gescheiden houden en om die reden haar identiteit verbergen voor het geval er toevallig een leidinggevende of collega in de buurt is. Of een demonstrant wil zijn seksuele geaardheid (nog) niet met de buitenwereld delen, maar wel met de Pride March meelopen. Foto's en video's van demonstranten die op sociale media belanden, kunnen een miljoenenpubliek bereiken. Nu de samenleving almaar verhardt, krijgen demonstranten niet zelden te maken met online haat, doxing of bedreigingen van ideële of politieke tegenstanders.⁷

De wens om anoniem te blijven hoeft niet de enige reden te zijn om gezichtsbedekking te dragen. Een masker of andere vorm van gezichtsbedekking kan ook onderdeel zijn van de boodschap en de inhoud van het protest. Dergelijke inhoudelijke uitingen worden beschermd door het demonstratierecht.⁸ Denk bijvoorbeeld aan een masker van Poetin of Netanyahu in een protest tegen regeringsleiders die de mensenrechten schenden.

Het wetsvoorstel wijst wel op demonstranten die bang zijn voor de lange arm van een buitenlandse regering. Zij kunnen een beroep doen op een uitzonderingsgrond. Maar net zo legitiem is de angst om in de Nederlandse politiesystemen te belanden en als verdacht te worden gezien door de overheid.

Amnesty ontvangt signalen over ID-controles, monitoring van sociale media en politiebezoeken vanuit allerlei bewegingen: van klimaatactivisten, mensen die demonstreren tegen de genocide in Gaza, de woonbeweging, de boerenprotesten en de protesten tegen de coronamaatregelen. Nu al ziet Amnesty het *chilling effect* van de toenemende surveillance bij demonstraties.⁹ Gezien alle nieuwe surveillancetechnologieën is het niet gek dat demonstranten hun privacy willen beschermen.

² Amnesty International, *Europe: Under Protected and Over Restricted: The state of the right to protest in 21 European countries*, 8 juli 2024, <https://www.amnesty.org/en/documents/eur01/8199/2024/en/>

³ Amnesty International, *Ongecontroleerde macht: ID-controles en gegevensverzameling van vreedzame demonstranten in Nederland*, 1 juni 2023, <https://www.amnesty.org/en/documents/eur35/6650/2023/nl/> en Amnesty International, *In beeld bij de politie. Camerasurveillance bij vreedzaam protest in Nederland*, 16 oktober 2024, <https://www.amnesty.org/en/documents/eur35/8469/2024/nl/>

⁴ Toenmalig fractievoorzitter VVD Dilan Yesilgöz over de A10 blokkade van Extinction Rebellion, <https://www.facebook.com/watch/?v=428933166879900>; NieuwsNL, 'Yesilgöz gaat met OM praten over misbruik demonstratierecht', 16 januari 2024, <https://nieuws.nl/algemeen/yesilgoz-gaat-met-om-praten-over-misbruik-demonstratierecht>

⁵ Speciaal Rapporteur van de Verenigde Naties voor de fundamentele vergaderings- en verenigingsvrijheid, rapport, 24 april 2013, A/HRC/23/39, par. 50.

⁶ VN-Mensenrechtencomité, 2020, par. 60; Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM), *Laurijsen e.a. tegen Nederland*, verzoekschriften 56896/17 e.a., 21 november 2023, par. 56, <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-228986>

⁷ Zie ook: Trouw, *Opinie Dagmar Oudshoorn, Voor demonstranten is anonimiteit soms harde noodzaak*, 18 mei 2025, <https://www.trouw.nl/opinie/opinie-voor-demonstranten-is-anonimiteit-soms-harde-noodzaak~b2a0a933/>

⁸ VN-Mensenrechtencomité, 2020, par. 60.

⁹ Amnesty International, *Ongecontroleerde macht*; Amnesty International, *In beeld bij de politie*.

3. DEMONSTRATIES VRAGEN MAATWERK

Internationale mensenrechtennormen wijzen een standaardverbod op het dragen van gezichtsbedekking af.¹⁰ Demonstranten moeten anoniem kunnen demonstreren, tenzij er ‘redelijke gronden voor aanhouding’ bestaan.¹¹ Dergelijke situaties zouden zich bijvoorbeeld kunnen voordoen als een persoon zich gewelddadig gedraagt of een duidelijk voornemen toont om op korte termijn geweld te plegen of als de gezichtsbedekking direct en overwegend kan worden geassocieerd met het aanzetten tot haat, discriminatie, vijandigheid of geweld.¹²

Het Europees Hof voor de Rechten van de Mens heeft bovendien overwogen dat een strafrechtelijke veroordeling van een demonstrant *enkel* vanwege het dragen van een plastic masker waarmee hij zijn gezicht bedekte, niet noodzakelijk was. De overheid had niet aangetoond waarom zijn masker een ‘risico voor de openbare veiligheid’ vormde.¹³

Standaardverboden druisen daarnaast in tegen het demonstratierecht, omdat elke demonstratie op basis van de op dat moment geldende omstandigheden moet worden beoordeeld.¹⁴ Onder het huidige Nederlandse recht heeft een burgemeester dan ook al de bevoegdheid (en de plicht) om *per geval te beoordelen* of een verbod op gezichtsbedekking nodig is.

Een algemeen verbod op gezichtsbedekking is disproportioneel en discriminerend, omdat het alle individuen treft die hun recht op vreedzame vergadering willen uitoefenen en geen rekening houdt met de specifieke omstandigheden van elke voorgestelde bijeenkomst.¹⁵ Het is ook anderszins specifiek en racistisch in de schade die het toebrengt, bijvoorbeeld wanneer het moslimvrouwen en -meisjes treft.¹⁶

4. VRIJHEID IS DE REGEL, BEPERKING DE UITZONDERING

Dat het wetsvoorstel uitzonderingen mogelijk maakt, maakt het algehele verbod niet proportioneel. Sterker nog, het is de wereld op zijn kop: demonstreren is een recht, geen gunst. Ook waar het gaat om anoniem demonstreren.¹⁷ De overheid heeft de verplichting dit recht te respecteren en zo goed mogelijk te verwezenlijken, en demonstranten te beschermen tegen bedreiging en geweld van vijandig publiek.¹⁸ Of, met de woorden van voormalig VN-rapporteur Maina Kiai: ‘Vrijheid moet de regel zijn, beperkingen de uitzondering’.¹⁹

De wensen van demonstranten moeten daarbij zoveel mogelijk leidend zijn: zij kiezen zelf hoe zij hun protest willen vormgeven (en of zij daarbij gezichtsbedekking willen dragen).²⁰ Tenzij het strikt noodzakelijk en proportioneel is dat in te perken.

Het wetsvoorstel stelt dat een verbod noodzakelijk is. Volgens vaste rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) moet het verbod tegemoetkomen aan een *pressing social need*.²¹ Daarvan lijkt geen sprake te zijn: burgemeesters, verantwoordelijk voor het waarborgen van het demonstratierecht, én politievertegenwoordigers hebben

¹⁰ OVSE/ODIHR & Venetië Commissie, *Guidelines on Freedom of Peaceful Assembly*, 2020, par. 153, [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2019\)017rev-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2019)017rev-e)

¹¹ VN-Mensenrechtencomité, 2020, par. 60. Zie ook Rapport WODC, p. 46-47.

¹² Amnesty International, *Under protected and over restricted*, p. 203-204

¹³ EHRM, *Russ tegen Duitsland*, verzoekschrift 44241/20, 20 augustus 2025, par. 56, <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-243184>.

¹⁴ Zie ‘Geen ruimte voor algemene verboden’, Amnesty International Nederland, *Demonstratierecht onder druk. Regels en praktijk in Nederland moeten beter*, november 2002, https://www.amnesty.nl/content/uploads/2022/11/AMN_22_33_demonstratierecht-onder-druk.pdf?x71340, p. 25. Zie ook Rapport WODC, p. 45-47, en meer specifiek de paragraaf ‘Dragen van gezichtsbedekkende kleding’ op p. 46.

¹⁵ Amnesty International, *Under protected and over restricted*, p. 203-204.

¹⁶ Amnesty International EU, ‘Regional overview of islamophobia in Europe: Submission to the CoE PACE Committee on Equality and Nondiscrimination’, 21 september 2022, <https://www.amnesty.eu/news/regional-overview-of-islamophobia-in-europe-a-submission-to-the-council-of-europe-pace-committee-on-equality-and-non-discrimination/>

¹⁷ VN-Mensenrechtencomité, 2020, par. 60.

¹⁸ EHRM, *Djavit An tegen Turkije*, verzoekschrift 20652/92, par. 56, <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-60953>. Zie ook VN-Mensenrechtencomité, 2020, par. 8. en Amnesty International, *Demonstratierecht onder druk*, p. 23.

¹⁹ Speciaal Rapporteur van de Verenigde Naties voor de fundamentele vergaderings- en verenigingsvrijheid, rapport, 21 mei 2012, A/HRC/20/27, par. 16.

²⁰ EHRM, *Sáska v. Hungary*, verzoekschrift 58050/08, 2012, par. 21, <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-114769>. Zie ook Amnesty International, *Guidelines on the right to freedom of peaceful assemblies*, 27 november 2024, p. 29, <https://www.amnesty.org/en/documents/act30/8426/2024/en/>

²¹ Zie bijvoorbeeld EHRM, *Kudrevičius e.a. tegen Litouwen*, verzoekschrift 37553/05, 15 oktober 2015, par. 142-143, <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-158200>.

meermaals aangegeven geen voorstander te zijn van een verbod op anoniem demonstreren.²² Sterker nog, zij keren zich tegen een algeheel verbod, zeer recent nog in reactie op hetzelfde wetsvoorstel.²³ Van een *pressing social need* is dan ook geen sprake.

Daarnaast merkt Amnesty op dat het onduidelijk is of een demonstrant *vooraf* om toestemming moet vragen om toch met gezichtsbedekking te mogen demonstreren, of dat een demonstrant – in geval van strafrechtelijke vervolging na overtreding van het verbod – een rechtvaardiging voor het dragen kan aanvoeren. In beide gevallen moet de demonstrant de anonimiteit opgeven, om anoniem te kunnen demonstreren. Dat werpt een extra drempel op om gebruik te maken van je demonstratierecht. Er kan bovendien een afschrikwekkend effect (*chilling effect*) uitgaan van de maatregel. Vanwege het belang van het demonstratierecht is het zeer belangrijk dat maatregelen niet gericht zijn op het *ontmoedigen* van mensen om van hun demonstratievrijheid gebruik te maken.²⁴

5. CONCLUSIE EN OPROEP

Een algemeen verbod op gezichtsbedekking is in strijd met de mensenrechten. Amnesty roept de regering op om:

1. het recht op anoniem demonstreren te waarborgen en af te zien van een algeheel verbod op gezichtsbedekking bij demonstraties;
2. met burgemeesters te bezien welke ondersteuning zij nodig hebben bij de ingewikkelde taak het demonstratierecht te waarborgen.

MEER LEZEN

- Rapport Amnesty International Nederland, *Demonstratierecht onder druk. Regels en praktijk in Nederland moeten beter*, november 2002, nieuwsbericht en rapport beschikbaar via: <https://www.amnesty.nl/wat-we-doen/demonstratierecht-in-nederland/rapport>
- Amnesty over het demonstratierecht in Nederland: <https://www.amnesty.nl/wat-we-doen/demonstratierecht-in-nederland>
- Rapport Amnesty International, *Ongecontroleerde macht: ID-controles en gegevensverzameling van vreedzame demonstranten in Nederland*. Voor de Engelstalige en Nederlandstalige versie van het rapport, zie: <https://www.amnesty.org/en/documents/eur35/6650/2023/nl/>
- Amnesty over surveillance bij demonstraties: <https://www.amnesty.nl/wat-we-doen/tech-en-mensenrechten/surveillance-bij-demonstraties>

²² Trouw, 'Burgemeesters hebben geen behoefte aan verbod op anoniem demonstreren', 17 oktober 2024, <https://www.trouw.nl/binnenland/burgemeesters-hebben-geen-behoefte-aan-verbod-op-anoniem-demonstreren~b5770d82/>. Zie ook Rapport WODC, p. 234. Zie ook de Kamerbrief van 15 april 2025, <https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/detail?id=2025D16996&did=2025D16996>

²³ Reactie Nederlands Genootschap van Burgemeesters, VNG en Bureau Regioburgemeesters, 6 februari 2026, <https://www.internetconsultatie.nl/verbodgezichtsbedekkendekledingdemonstraties/reactie/63cdeed8-e0b1-499a-9a3a-7468556f539e>

²⁴ VN-Mensenrechtencomité, 2020, par. 36.